

Försvarsministern och ÖB i Sälen

Folk och Försvars årliga rikskonferens i Sälen drog som vanligt till sig mycket folk. Under konferensens tre dagar behandlades olika säkerhetsfrågor ur ett brett perspektiv, i rikstidningarnas ledarsidor blev det ändå mest Försvarsmaktens utmaningar som kom i fokus. Det pratades mycket mer om ett nationellt försvar än på mycket länge, något som visar på en tillnyktring i analysen.

Försvarsminister Sten Tolgfors använde sitt anförande till att argumentera för att det som händer i Sverige inte avviker från omvärlden. Det vi gör – gör resten av Europa. Vare sig kvalitativt eller kvantitativt är den svenska Försvarsmakten annorlunda än i övriga länder. En rad länder skär dessutom ner på sina försvarskostnader, men inte i Sverige. Vid en europeisk jämförelse står sig den svenska militära förmågan väl, enligt Sten Tolgfors. Regeringens åtgärder syftar till att öka försvarsförmågan.

Han slog också fast att det enda som ger försvarsförmåga är att Försvarsmakten är direkt användbar. Fokus är inte längre produktion av grundutbildning utan vilken operativ effekt som kan uppnås i ett kort perspektiv. Den svenska solidaritetsförklaringen visar också på att Sverige är beredd att hjälpa andra och förväntar sig motsvarande stöd. Det finns dock en "Brasklapp". Varje enskild situation ska politiskt bedömas för sig. Sverige lämnar inga försvarsgarantier utan vill ha kvar den politiska handlingsfriheten att själv avgöra om det ska bli något stöd eller inte.

Angående det nya personalförsörjningssystemet såg han heller inga problem. "Om vi ska hitta soldater som vill stanna i Försvarsmakten är det bättre att de vill det från början". Sten Tolgfors menade också det inte finns några problem med att rekrytera soldater. Istället lyfte han fram att nya arbetstillfällen för unga skapas i garnisonsorterna. Försvarsmakten kommer att bli den största arbetsgivaren för unga människor i Sverige.

I sin analys av Ryssland höll han en försiktig ton. Han inledde med att påpeka att Sveriges geostrategiska situation är helt förändrad sedan det kalla kriget, något som han menade inte fått genomslag i försvarsdebatten. Rysslands militära förmåga är också betydligt mindre idag än under Sovjettiden. Visserligen sker det en reformering av den ryska försvarsmakten, men frågan är om problemen inom ekonomin och demografin ger utrymme för en framgångsrik förändring. Tolgfors menade dock att en lyckad reformering inte kan uteslutas, men att den framtida hotbilden inte innebär att Sverige ensamt ska möta en klassisk "sovjetisk" invasion. Den ryska militärreformen strävar inte efter en sådan förmåga.

Sammanfattningsvis kan man säga att Tolgfors uttryckte en övertygelse om att det mesta ser bra ut och att allt håller på att falla på plats för att ge det användbara försvar som

regeringen eftersträvar. Några mörka moln syntes inte i hans framställning, vare sig det gäller utvecklingen i Försvarsmakten eller omvärlden.

Medan försvarsministerns anförande präglades av tillförsikt och optimism utan att några egentliga utmaningar beskrevs, var överbefälhavaren Sverker Göransson mer försiktig. I sitt tal utgick han från tre områden som ställer särskilda krav på den militära organisationen och där den nya personalförsörjningen stod i centrum.

Sverker Göransson var noga med att poängtera att Försvarsmaktens personal håller god kvalitet. Något som ständigt visar sig vid de internationella insatser där Sverige deltar. Omställningsprocessen från ett värnplikssystem till ett frivilligt anställningsförfarande är dock mycket komplicerad, en "gigantisk utmaning". Inte minst gäller detta rekryteringen av kvinnor. ÖB:s varningsord att ingen vet hur denna process kommer att sluta klingade olycksbådande. Särskilt som omställningen beskrevs som en samhällsreform där en samverkan med många olika aktörer är helt nödvändig. Lösningarna ligger därför inte enbart hos Försvarsmakten. Om majoriteten av de kontraktsanställda inte kommer att få tjänstledigt från sina arbetsgivare för att tjänstgöra i Försvarsmakten hotas hela systemet.

Ett annat område som Göransson berörde var frågan om den långsiktiga ekonomin. Försvarsmaktens budget är nu i balans, men enligt ÖB kommer inte pengarna att räcka till efter 2015 utan stora nedskärningar. Ett skäl är de stora materielprojekt som är på gång, bland annat anskaffning av helikoptrar och uppgraderingen av JAS Gripen. Samtidigt stiger priserna för försvarsmateriel snabbare än Försvarsmakten får priskompensation i försvarsanslaget. Ett försvar i användning kostar också mer än ett försvar i förråd. Materielen som använts i de internationella operationerna slits ner i en snabb takt. Personalen måste också tränas alltmer intensivt.

Det tredje området var nationell samverkan. Kravet på en ökad nationell försvarsförmåga innebär att Försvarsmakten kommer att organisera fyra regionala staber och att den operativa försvarsplaneringen återupptas, efter ett uppehåll under 10 år. Förhoppningsvis kommer denna att ge en tydligare bild av Försvarsmaktens förmåga i olika former av konflikter.

Sverker Göransson gjorde en analys av omvärldsläget och där han inledde med att det idag inte finns några militära hot mot Sverige, men att utvecklingen är svår att förutsäga. Politiska påtryckningar och där militära maktmedel kommer att utgöra ett medel kan dock inte uteslutas. Den ökade övningsverksamheten i vårt närområde, både från Ryssland och Nato kan också skapa spänningar.

ÖB avslutade med att betona att Försvarsmakten har mycket intensiva år framför sig. Han menade också att det inte var bättre förr, men att det är mer komplext idag. Det är till exempel omöjligt att effektivisera bort kostnadsfördyringen i stora materielprojekt. Eventuella ekonomiska problem som Försvarsmakten kan få i den nära framtiden är inte "svarta hål" som uppstått utan att någon förstått varför. Göransson var tydlig att påpeka att insatsorganisation 2014 inte kommer att kunna leverera operativ effekt över tiden utan att nya resurser tillförs.

ÖB:s tydliga önskemål om en större försvarsbudget verkar dock inte att infrias. Inte någon av de moderata försvarspolitikerna, Sten Tolgfors, statssekreterare Håkan Jevrell och vice ordförande i försvarsutskottet, Cecilia Widegren, gav några besked som kunde tyda på att de skulle gå med på höjda försvarsanslag.

Vid sidan om kommande ekonomiska problem är det en annan sak som oroar, nämligen personalförsörjningen. ÖB:s bild av en omställningsprocess som är så komplicerad att "ingen vet hur det slutar" känns inte bra. Genom att införandet gått så snabbt att lagar, förordningar eller andra avtal inte hunnits med innan komplicerar situationen. Men även att denna samhällsreform inte fått ett tydligt genomslag bland alla samhällsaktörer, inte minst de arbetsgivare som är en förutsättning för att de kontraktsanställda ska få ledigt.

Sten Tolgfors talade om en Försvarsmakt vars förmåga mäts i den operativa effekt som kan levereras. Samtidigt talar ÖB om att den största utmaningen är att få en stödfunktion som personalförsörjningen utgör, att fungera. Om Försvarsmakten kommer att få använda stora resurser för att rekrytera personal, kommer sannolikt förmågan till operativ effekt att påverkas. Det är alltid oroande när stödfunktioner, som i detta fall personalförsörjningen, blir dimensionerande.

Stefan Ring
Gen sekr Allmänna Försvarsföreningen